

ביאור סוגי' בפרשה ובהלכה

מהרב אברהם גוטל ר"י דביר הקדש מ.ע

קידוש זכר למע"ב וליצ"מ

א הנה בנוסח ברכת הקידוש דלש"ק מזכירים ששבת קדש היא זיכרון למעשה בראשית וזכר ליציאת מצרים ובפשוטו זה בנוי על ב' הדברות הרביעיות שבעשרת הדברות המדברות בעניין השבת זו שבפרשתן וזו שבפרשת ואתחנן. דהנה בפרשתן כתיב זכור את יום השבת לקדשו וכו' ויום השביעי שבת לה"א לא תעשה כל מלאכה וכו' כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בהם וינח ביום השביעי ובפ' ואתחנן כתיב שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוך ה"א וכו' לא תעשה כל מלאכה וכו' למען ינוח עבדך ואתך כמוך וזכרת כי עבד היית במצרים ויפדך ה"א משם ביד חזקה ובזרוע נטויה ע"כ צוך ה"א לעשות את יום השבת. דבפרשתן מבואר ששבת היא 'כי ששת ימים עשה ה' וכו' 'הוי אומר שמצוות השבת הם בגלל שבמע"ב הי"ת נח בשבת ובפרשת ואתחנן מבואר ששבת היא לזכור שיצאנו ממצרים וכשם הי"ת הוציאנו מעבדות לחירות כך נצטווינו שבש"ק לא נעשה מלאכה וכך יזכו כולם כולל העבדים והאמהות למנוחה.

ב. ובעניין חלוקת ההסברים בין זכור שתורה מסבירה שהמצווה היא זכר למעש"ב ושמור שההסבר הוא זכר ליצא"מ נראה בס"ד לבאר שבפרשת ואתחנן כ' שמור ועיקר הוראת מצוה זו היא לשמור על קדושת השבת ולהזהר ממלאכה אסורה כאן יותר מתאים זה שאנו היינו עבדים וה' הוציאנו משם ושחרר אותנו מהעבדות זכר לזה אנו משתחררים מהעבדות והמלאכות בש"ק 'למען ינוח עבדך ואתך כמוך' משא"כ בפרשתן נמצאת מצוות זכור והוראתה בעיקר היא להזכיר את זה ששבת היא קדושה ובלשון הר"מ בפכ"ט 'זכירת שבת וקידוש' ומתאים שאצלנו בפרשה מובא הסבר הציווי לש"ק כי ששת ימים עשה וינח ביום השביעי' הוי אומר שהשבת הי בעצם נובעת כי היא יומו המיוחד של ה'בו"ע שבו נח לכן יותר מתאים לומר דברי שבח על עניין השבת זכר למע"ב ומתאים מאוד החלוקה בין הדברות.

ג. ויש כאן חידוש גדול שללא התבוננות לא כ"כ שמים אליו לב. והוא דהנה כולם מזמרים בכניסת השבת שמור וזכור בדיבור א' וידועים דברי הגמ' [שבועות כ:]: שהוא מה שאין יכול הפה לדבר ומה שאין האוזן יכול לשמוע ולכאורה קשה תינח שאין הפה יכול לומר זה מוחשי שאין אדם יכול לומר ב' דברים בב"א אך לשמוע ב' מילים הוא לא כ"כ מופקע ובעיקר בחביב דהא אפי' מגילה שחייבים לשמוע כל תיבה אין בה דין דתרי קלי לא משתמעי מטעם אידי דחביבי ק"ו לשמוע את הדברות שהם החביבים שבחביבים ומה הקושי לשמוע ב' מילים שונות בב"א אתמהה. ואשר צ"ל בזה בס"ד והוא ע"י הבנה חדשה במושג שמור וזכור בדיבור א' נאמרו שלא מדובר רק על ב' המילים הללו בלבד אלא על כל הדיברה הארוכה שבשמור ושבזכור [מה שבזכור נאמר בו כי ששת ימים וזה שבשמור שנאמר בו וזכרת כי עבד היית] כל זה הי' בדבור א' ולשמוע במקביל משפטים שונים שכ"א אומר ענין אחר כאן בוודאות אין אפשרות אוזן רגילה לשמוע וזה המכוון בחידוש הנורא שב'שמור וזכור בדבור א' נאמרו' ודו"ק כי נפלא הוא.

ד. ואולי אפשר להוסיף שבלוחות הא' שנשתברו נכתב זכור ובלוחות הב' נכתב שמור ולכן בתפילת שבת בשחרית אמרינן וכתוב בהם שמירת שבת כי זכירת שבת הי' כל בלוחות הראשונות ונשברו והאותיות פרחו באויר ממלא כבר לא כתוב בהם וממלא מה שנשאר אצל עם ישראל היו רק הלוחות השניות שבהם אכן כ' שמירת שבת לכן אפשר לומר זאת בתפילה וכתוב בהם שמירת שבת ודו"ק.

ה. ועפ"ז אולי ניתן קצת ליישב את הקושיא העצומה של הביאה"ל [סי' רע"א] על המג"א [שם סק"א] שאומר שיוצאים יד"ח קידוש דאו' בתפילה והקשה הביאווה"ל והא לא מזכיר יצא"מ ואיך יצא ומביא שזו גז"ש שצריך להזכיר יצ"מ בקידוש. ומכובד הקושיא תי' הביאה"ל תירוץ הנראה כ'חסידישע וורט' ואומר שהיות ויש להסמך גאולה לתפילה אז חשיב שהזכיר בתפילה יצ"מ. והנה חוץ מהדוחק הגדול בזה גם לא תי' על מי שנאלץ להקדים העמידה לפני ברכות קרי"ש [כגון שנצרך להתפנות כשעמדו להתחיל ברכו והגיע רק לעמידה] והמג"א לא אמר שבכה"ג לא יצא מדאו' ואם כל מה שיוצא בקידוש כי הזכיר קודם יצ"מ בגאולה כאן שלא הזכיר לכאורה לא יצא.

ומהגרמ"מ קארפ שליט"א בהלכות שבת כ' [ע"פ מה שהאריך ב'משמרת'] שהגז"ש שהגמ' בפסחים עושה לא בא ללמדנו שבקידוש צריך להזכיר יצ"מ אלא שהוא דין בהזכרת יצ"מ שצריך להזכירה בקידוש בליל הסדר ולכאורה יש להוסיף ולבאר דמיניה וביה מוכח כן דהרי במצוות זכור בפרשתן שהוא המקור למצוות קידוש לא מוזכר יצא"מ כלל ואולי הם הם דברי הר"מ דסגי בדברי שבח וקילוס לשבת [וכן כ' בשש"כ ומקורו בראשונים בפסחים] ולא התנה והוא שהזכיר יצ"מ. והר"מ מזכיר זאת רק בנוסח הקידוש בהלכה ב'. ויתר ע"כ הרי יש מרבתינו שאמרו שבבואי כלה יצ"ח קידוש מדאו' - ומקורם בגמ' - והרי שם ודאי לא הזכיר יצ"מ. ובזה לכאורה סרה קושית הביאו"ה.

ו. והנה ידוע ספק הדגול מרבבה אם האיש התפלל ויצ"ח מדאו' לפי המג"א הנ"ל אי מוציא אישה יד"ח קידוש כיון דהוא כרגע חייב רק מדרבנן ואם אין ערבות על נשים [לשיטת הרא"ש שנשים לא בכלל ערבות, והספק הוא אם הנשים רק לא מחוייבות בערבות או שגם אנשים אין להם ערבות על נשים ו] א"כ כיון שהוא כבר יצ"ח מדאו' שוב חשיב כאינו מצווה בדאו' וכלפיה אינו בר חיובא והרי כל מה שבד"כ אפי' יצא מוציא הוא מדין ערבות וכאן כבר יצא ואין ערבות כאמור לכן לא יוכל להוציאה עד שתתפלל וירד חיובה לדרבנן שאז תצא יד"ח מדין שומע מבר חיובא.

רק דלמעשה גם הני נשי צדקני המתפללות מעריב לא תמיד זה שייך שתתפלל לפני הסעודה וא"כ לפי הדמ"ר לא יצאה יד"ח קידוש ואסורה לאכול הסעודה ומנהג רוב העולם לא לחשוש לכך. ולאמור אולי יש לתת עוד סניף לזה דלא מחמירים זאת דכאמור מדאו' סגי בהזכרת דברי שבח וקילוס לשבת וא"כ אפש"ל אולי שאף בברכת שבת שלום הוא כבר שבח וקילוס לשבת וכבר יצאו בזה יד"ח מה עוד שהרבה אומרות קבלת שבת וכבר אמרו בואי כלה שכנ"ל הוא עצמו שבח וקילוס לשבת ממלא כבר יצאו מדאו' ועיין. ועוי"ל דהנה למפרש [רש"י] נזיר ד. ועוד ראשונים ס"ל שקידוש על יין דאו' ויש עוד שגם את סברה שאחר שחז"ל תקנו לקיים מצוות קידוש על היין ובמקום סעודה דעת בנ"א לא לצי"ח עד שיתקיימו התנאים לצאת באופן הראוי את המצווה א"כ פש לן דממ"נ נשאר האנשים חייבים מדאו' ושפיר מוציאים את הנשים אף שלא התפללו.

זיטובת זביר הקדוש הרב גוטל

מגבית נר למאור

אנו מודים על התרומת

כבר רכשנו 5 מצברים!

עבור אספקת תאורה בלילה

אין בזה לספק את הצריכה ולכן אנו זקוקים לעוד.

כל מצבר 600 ש"ח

קנו זכויות לנצח

"וכל הנותנים נר למאור... הקב"ה ישלם שכרם"

ניתן לתרום דרך נדרים מון במס' 03-7630585 שלוחה 493 או בעמדות נדרים פלוס
או בהעברה לחשבון בנק מאגי סניף 180 מס' חשבון 768375 ע"ש שיר המעלות
ולקבל סעיף 46 נא לציין זאת בהערה ולציין "נר למאור"